

DE BA ZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland.”

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Jaar II: 14, Blaast de bazum!

Vrijdag 27 Juli 1900.

Agg. I: 4, Is het door u lieben wel de tijd/ dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boek-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtfrij te adresseeren aan den UITGEVER G. PH. ZALSMAN te KAMPEN. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan den REDACTEUR, dhr. C. MULDER te KAMPEN. — Binnenlandsche Ruilbladen, Inzenden Stukken en Werken ter recensie aan den HOOFDREDACTEUR, DR. H. BAVINCK te KAMPEN. —

Officiële Kerkelijke Berichten enz.

PLAATSELIJKE KERKEN.

GEES, 17 Juli 1900. J. I. Zondag-namiddag sprak onze beminde Leeraar Dr. S. Veltman zijne afscheidsrede uit, naar aanleiding van Filipp. 1: 9—11. Mochten Z.Eerw.'s beden aangaande ons tot vervulling komen, en wij ook spoedig een jeugdig Herder en Leeraar terug ontvangen. Trekke God met onzen broeder Dr. Veltman op naar de kerken te Metlslawier en Nijawier, en geniete hij daar de liefde van geheel de gemeente, gelijk ze zich hier voor hem openbaarde. Was hier zijn werk niet ongezegend, stelle God hem ginds tot rijken zegen, Gode tot eer.

Alle stukken en brieven deze kerk betreffende, gelieve men te zenden aan den ondergetekende.

Namens den Kerkeraad,
A. WILDERING, Scriba.

BOLNES 18 Juli 1900. Alhier is beroepen de Weleerw. heer C. Lindeboom te Sprang. Geve de Heer Z.Eerw. een keuze te doen in zijn gunst en tot ons te komen, is de hartelijke wensch der gemeente.

Namens den Kerkeraad,
L. HOORNWEG, Scriba.

HEERJANS DAM, 18 Juli 1900. Heden ontvingen wij het teleurstellend bericht van den door ons beroepen Candidaat, den Eerw. heer J. C. Dagevos, dat hij voor onze roeping moest bedanken. De Heere, die alleen weet, wat goed voor zijn gemeente is, doe ons hierin berusten en schenke op zijn tijd den man zijns rands.

Namens den Kerkeraad,
T. VAN GEMEREN, Scriba.

NEEDE, 19 Juli 1900. Heden werden wij zeer verblijd door het bericht, dat de Eerw. heer J. Bosch Jz., Theol. Cand. te Zwolle, onze roeping heeft aangenomen. Schenke de Heere ons te zamen zijnen zegen, opdat we in liefde mogen arbeiden tot eer zijns naams.

Namens den Kerkeraad,
H. J. TEN RAE, Scriba.

GRONINGEN A, 22 Juli 1900. Beroepen ia de Ger. kerk alhier Dr. C. B. Schoemakers van Oost- & West-Souburg.

Namens den Kerkeraad,
A. JONKHOF, Scriba.

WIRDUM, 22 Juli 1900. Hedenmorgen maakte onze geliefde Leeraar Dr. T. Sap aan de gemeente bekend, dat Z.Eerw. met volle vrijmoedigheid voor de roeping der Gerf. kerk van 's Graven-deel had bedankt. Wij zijn zeer verblijd door dit besluit en bij monde van onzen oudsten onderling werd deze blijdschap in eene korte toespraak vertolkt, waarna de gemeente te den Leeraar toezeg van Ps. 134: 3. Dat Z.Eerw. nog lang in ons midden moge werkzaam zijn tot bloei der gemeente en tot eere Gods, is de hartelijke wensch van kerkeraad en gemeente.

Namens den Kerkeraad,
T. A. V. D. WERFF, Scriba.

ZEVENBERGEN, 23 Juli 1900. L. I. Zondag maakte onze Leeraar Dr. M. Ouendag der gemeente bekend, eene roeping ontvangen te hebben van de gecombineerde gemeenten van Wierden en Rijssen. Het worde Z.Eerw. gegeven, eene welberadene en verstandige keuze te doen.

Namens den Kerkeraad,
G. BAX, Oudl.-Scriba.

EZINGE, 23 Juli 1900. Tot blijdschap van kerkeraad en gemeente heeft onze geachte Leeraar, de Weleerw. heer W. Bouwman, voor de roeping der Gerf. kerk van Urm bedankt. Schenke de Heere over dit besluit zijnen onmisbaren zegen.

Namens den Kerkeraad,
D. E. WIERENGA, Scriba.

ENUMATIL, 23 Juli 1900. Gistermorgen na de godsdienst-oefening maakte onze waarde Leeraar Dr. M. Hummelen de gemeente bekend eene roeping te hebben ontvangen van de Gerf. kerk te Emmen. Waar het kort geleden is, dat de Leeraar zijn 25-jarige Evangelie-bediening mocht gedenken, bij welke gelegenheid hem door een der onderlingen in naam der gemeente een woord van hulde werd toegesproken, en de wensch, zoo het den Heere behagen mocht, dat zijn arbeid in deze gemeente nog lang zou voortgezet worden, — blijve die bede ook nu nog vervuld.

Namens den Kerkeraad,
H. VAN TIL, Scriba.

SPRANG, 24 Juli 1900. J. I. Zondag gaf onze Leeraar Dr. C. Lindeboom kennis, dat hij eene roeping ontving van de kerk te Bolnes. Dat ook die mededeeling, eveneens als bij vorige roepingen, de gem. om Z.Ew. vereerd is, maar tevens ook met vrees doet zijn tot den tijd der beslissing, lijdt geen twijfel; aangezien de betrekking die haar aan Z.Ew. verbindt, niet dan met smart zou worden ontbonden bij vertrek. De Koning der kerk vervulle den vurigen wensch der gemeente door zijnen dienaar te zeggen, dit volk alsnog niet te begeven, maar het met de hem verleende gaven te blijven dienen tot onzen zegen, en geve Hij hem vrij- en blijmoedigheid om hiervan weldra mededeeling te doen in de samenkomst der gemeente.

Namens den Kerkeraad,
J. KUYPERS, Scriba.

Ondergeteekende woonachtig te Breukelen, bericht langs dezen weg de Gerf. kerken, dat hij, een tijd lang door ongesteldheid verhinderd, geweest zijnde, weder in staat is om op te treden in de bediening des Woords.

DS. E. J. DE GRJOT.

Breukelen, 23 Juli 1900.

CLASSEN.

Classis Enkhuizen.

De Class. Verg. zal D. V. gehouden worden te Hoorn op Dinsdag 21 Aug. a. s. Aanvang 12 uur. Punten voor het Agendum worden ingewacht vóór 7 Aug. a. s.

VAN ANKEN, Cl. Corr.

Urk, 23—7—1900.

Classis Tiel.

De vergadering der Classis Tiel, — verdaagd met het oog op het examen van den Eerw. heer Dr. G. Keizer, beroepen dienaar des Woords te Tiel — zal D. V. gehouden worden op Woensdag 29 Aug. te Zalt-Bommel.

Men denke aan de collecten voor de Zending onder

Heidenen en Mohammedanen, Theol. School en Em. Pred., Pred. Wed. en-Wezen.

Punten voor het Agendum gelieve men te zenden vóór Zaterdag 11 Aug. aan den eerstondergeteekende

Namens de roepende kerk v. Geldermalsen.
R. LOMAN, Praeses.
J. A. FLIER, Scriba.

Classis Gorinchem.

Classice Vergadering te Gorinchem D. V. 30 Aug. e. k. Opgaven voor het Agendum vóór 14 Aug. De kerk van Gorinchem,
J. VAN ANDEL.

Classis Ommen.

In de Classe-vergadering der Gerf. kerken van de Classe Ommen, den 18den Juli te Ommen gehouden, is na gehouden proponenten-examen (praeparatoir examen) de Candidaat Röttger Johann Schoemaker beroepbaar gesteld in de Gereformeerde kerken.

Namens de Classe voornoemd,
C. C. SCHOT, Cz.

ONTVANGSTEN.

Voor een Kerkgebouw te Terwispeel.

Van de Ger. gem. te Bunschoten A f 7,50 Kantendrecht f 5, Beteren f 2,50, Velzen f 2,50, IJselmonde f 5, Aalten f 2,50, Gaastmeer f 3,75, Beeg f 10, Purmerend f 10,12, Silvolde f 2,47, Middelburg C f 10.

Van leden van den kerkeraad te Koudekerk f 2.

P. A. SMILDE, Pen.

Ontvangen van de Evangelisatie in de Prov. Groningen.

Coll. v/d. gem. te Winschoen f 12,59 Bellingwolde f 2,35 Oostwold f 12,02 Veendam f 14,12 Coll. gehouden op den Zondagsdag te Delfzijl f 42,35 Door J. Scholten gift, gevonden i/h kerk te N. Pekela f 4,97 P. POSTEMA, Penningm.

Warfom, 23 Juli 1900.

Voor de Inv. Zending en Bijbeloep in N.-Brabant en Limburg.

Met hartelijken dank ontvangen: Jaarlijkse bijdrage v/d Gerf. k. te Vlaardingen A f 7,50 Collecte Gerf. kerk te Baarland (door Dr. Binnema) f 13,25 Gift van P. D. te Rotterdam — voor Roermond f 2,50 Gift v/d Gerf. k. te Schoonhede — uit de Pinkstercollecte f 2,50 Uit het Zendingsbusje van O. W. te Nieuwendijk f 4,20 Gift v/d Gerf. k. te Dordrecht C f 6,75 Catechisatiebus te Roermond f 2,20

Tijdens de laatste warme dagen ontving ik geen enkel postwisseltje. Moge toch de liefde voor den

arbeid niet verkoelen. Gaarne zouden wij vele giften ontvangen voor Roermond. Het verslag over het dienstjaar Mei 1899 — Mei 1900 is in bewerking en zal dus binnen enkele weken worden verzonden. Gebiede de Heere zijnen zegen en doe Hij de broeders arbeiders zijne nabijheid ervaren in den zoo zwaren strijd tegen het bijgeloof van Rome en het ongeloof der Christus-verwerpers. En welk een voorrecht dan nog, dat voor jongelingen van Gereformeerde huize en te Tilburg en te Venloo en straks ook te Roermond een toevluchtsoord is, waar de zuivere waarheid wordt onderwezen! Broeders en Zusters, bidt dan voor dien arbeid en steunt ons door stoffelijke hulp.

Namens Deputaten,
J. C. C. VOIGT, Penningm.

Raamsdonk, 23 Juli 1900.

Voor de Theologische School.

Velp B f 71,71

Voor de Uitbreiding.

Gift van J. S. te Appingedam f 1,— „ de Jongedochters ver. „Bidd en Werk“ te Easchede f 2,50

De Penningmeester

Zwolle, 21 Juli 1900, van de Theologische School,
Potgietersingel 120. DR. H. FRANSSEN.

Voor de Zending onder de Joden.

Onder hartelijken dank ontvangen: Door H. v. d. Veen te Suawoude uit de zendingskas der Gerf. kerk aldaar f 5,— Door A. Taanman te Velsen van de Gerf. kerk aldaar f 5,— Door Dr. M. Hummelen te Enumatil van de Gerf. Zendingsvereenig. aldaar f 5,— Van Dr. G. Sijbesma te Surhuisterveen f 2,50 Van J. Vogelzang Dinteloord gevonden in het kerkzakje f 1,— Met voortdurende aanbeveling, Rotterdam, 18 Juli 1900. N. KOORS, Oost-Molenstraat 5.

Voor de Zending o. Heid. en Moh.

Van H. P. te Delft elken dag 1 ct. f 3,65 Door Dr. Petersen te O.-Pekela, gev. in 't kerkz. f 1, en in 't busje verz. door Jan Kars f 5,08 Samen f 6,08 Door idem, geoll. op de begrafenis van H. Knillman, voor Dr. Scheurer's Hospitaal f 2,— Pinkstercoll. v. Ierseke f 25, Slees f 27,65 N. B. in het voorg. Nr. staat P. C. Leeuwarden f 6,74, lees Leimuiden enz. B. DE MOEN, Quaeator, 21 Juli 1900.

OPENBARE BELIJDENIS.

II.

Zoowel Luther als Calvijn verwierpen zeer beslist dit sacrament van het Vormsel. Beiden wilden terugkeeren naar het tweetal sacramenten, dat alleen is van Goddelijke instelling, den Doop en het Avondmaal.

Calvijn noemt zelfs dit sacrament een misgeboorte. Luther laat zich niet minder kras uit. In het jaar 1522 waarschuwt hij zijne hoorders tegen dit sacrament en zegt: mijdt vooral het apen-spel van de „Firmeling“. God heeft daarvan niets gezegd en het is alles gelogen, wat de bisschoppen daarin geven. Zij spotten met onzen God, als zij zeggen, dat het een sacrament Gods is en het is toch een eigen vondst van den mensch.

Niettegenstaande dit besliste oordeel van Luther, dat ook in andere geschriften van dezen hervormer voorkomt, kreeg toch door het behouden der „Confirmation“, deze handeling in de Luthersche kerk een meer of min sacramenteel karakter. Vooral is dit onder den invloed van

Bucer geweest in zijne Melanchthoniaansche periode. Ook vroeger had hij voorliefde gekoesterd voor de Confirmatie, gelijk blijkt uit zijn schrijven in 1530 aan de Waldenzen, waarin hij wel het tweetal sacramenten vasthoudt, maar toch de handoplegging en zalving van zeer groot belang rekent. Toen in Straatsburg de strijd met de Wederdoopers uitbrak, wilde Bucer in 1533 aan de Wederdoopers ter wille zijn, die als minimum-eisch stelden, dat althans de gedoopte kinderen, als zij volwassen waren, door eene bijzondere ceremonie in het Christendom zouden worden ingelijfd.

Hij wilde daarvoor de handoplegging nemen. In Straatsburg is zelfs in 1539 deze ceremonie als sacramentele Confirmatie ingevoerd. Ook in Hower, waarheen Bucer in 1538 beroepen was om de Wederdoopers tegen te staan, wist hij de Confirmatie in te voeren. De kerkenorde van Ziegenhain (1539) schrijft voor, dat de predikant de kinderen, die in het geloof onderzocht zijn, na gebed de handen zal opleggen en hen zoo bevestigen tot de Christelijke gemeenschap. In hetzelfde jaar werd in de

kerkenorde van Cassel zelfs een formulier voor de Confirmatie opgenomen, die op een van de drie Christelijke hoofdfesten moest plaats vinden. De handeling wordt dan een catechetische, kerkrechtelijke en een sacramentele genoemd. Eene formule was daarbij voorgeschreven, die waarschijnlijk de vertaling is van de formule, daar ter plaatse bij de Roomschen in gebruik.

Het is een merkwaardig verschijnsel in de Luthersche reformatie, dat zij bij al haar fel anti-papisme, toch dikwerf in menig opzicht aan Rome toegeven wilde. Dat bleek ook in deze vraag. Toen te Regensburg in 1541 tusschen de Roomschen en de Evangelischen o.a. over de Confirmatie werd gehandeld, weigerden de laatsten nog om haar als sacrament te erkennen, maar reeds bij het interim van Augsburg, 1548, wilde Melanchthon over de Confirmatie niet twisten evenmin als Bugenhagen, hoe-wel hij zelf geen voorstander was. Gevolg werd, dat spoedig zelfs de Confirmatie van de toelating van het Avondmaal werd afgescheiden. Overal werd het langzamerhand in de Luthersche kerk eene afzonderlijke cere-

monie tusschen Doop en Avondmaal in; eene handeling, niet om naar buiten te doen blijken de rijpheid voor het tweede sacrament, maar eene handeling met een eigen inhoud, die bestaan kon in het deel geven aan de gemeenschap der heiligen of zelfs volgens sommigen in het mededeelen van de gaven des Heiligen Geestes en de bewerking van het volharden in het geloof en het Christelijk leven.

Bij het Pietisme heerschte een ietwat betere opvatting van de Confirmatie, maar toch nog te ceremonieel en te sacramenteel. Het zwaartepunt wordt de voorbede der gemeente, de handoplegging is enkel symbolisch. Met de gedachte, dat de Heilige Geest wordt medegedeeld, is gebroken, en voor de meeste Pietisten is zij alleen het bewijs, dat het doel van de catechese is bereikt. Toch bleef men het uiterlijk ceremonieel behouden en bleef het verband met het Avondmaal te zwak beleden.

Later is het meer en meer vooral in Duitschland eene ceremonie met allerlei ceremonieel, met kerkelijke en huiselijke feesten gevierd, die als een zeer gewichtig feit wordt be-

schouwd en zelfs voor het maatschappelijk leven van groote betekenis. Zijn er tegenwoordig ook niet vele Gereformeerden, die in hun opvatting van de Openbare Belijdenis (dan met voorliefde bevestiging van nieuwe lidmaten genoemd, dus letterlijk met de vertaling van het woord Confirmatie geteekend) echt Luthersch of althans bijna Luthersch zijn?

Calvijn wilde, gelijk wij reeds zagen van eene sacramentele Confirmatie in de verte niets weten. Hij noemt haar een verderfelijke list van Satan, die den Doop waardeloos maakt. Bij hem valt alle nadruk hierop, dat de kinderen, die tot den heiligen disch zullen worden toegelaten, eerst rekenschap zullen geven van hun geloof. Zoo schreef hij tegen Westphal, in zijne „Raadgevingen“ en meermalen elders. Opdat de rijpheid in de onderscheidende kennis zou blijken, moesten sinds 1541 te Genève zich des Zondags vóór de Avondmaals-bediening de jeugdigen, die voor het eerst ten Avondmaal zouden gaan, in de kerk vereenigen om den Catechismus in den vorm van eene eigene belijdenis op te zeggen.

In de Pfalz werd de Catechismus

opgezegd op den Zaterdag van de voorbereiding. Zeperus van Herborn wilde, dat in de voorbereidingsweek de jeugdigen onderzocht worden door den Dienaar en dan daags vóór het Avondmaal gemeenschappelijk voor de gemeente. Het doen afleggen van eene gelofte enz. acht hij niet noodzakelijk. Dit geschiedde echter wel in andere Gereformeerde kerken. In de Hollandsche gemeente te Londen gold de regel, dat de jongelieden van ongeveer 14 jaar des Zondags vóór hunne eerste Avondmaalsviering niet alleen onderzocht zouden worden, maar ook voor de vergaderde gemeente moesten beloven 1e, dat zij door de genade Gods in deze belijdenis wilden volharden, daarnaar hun leven inrichten en de wereld en den Satan met al hunne begeerlijkheid verloochenen; 2e, dat zij zich de Christelijke bestraffing naar het Woord Gods wilden onderwerpen. Wesel (1568) wilde de jongelieden acht dagen vóór het Avondmaal voor de volle gemeente onderzoeken en daags vóór het Avondmaal toestemming afvragen op de voornaamste stukken des geloofs en onderwerping aan de kerkelijke tucht.

Zoo zouden wij kunnen voortgaan. Genoeg om te doen zien, hoe in de Gereformeerde kerken de gedachte aan een soort van sacramentele Confirmatie in welken vorm dan ook, geheel is op zijde gezet. Het doen van belijdenis, al dan niet met eene stipulatie, was geheel en al aan de eerste toelating tot het Avondmaal verbonden. Het wezen van de handeling werd gezocht in het kerkelijk onderzoek naar de kennis van de hoofdstukken der Christelijke religie, zoo sterk, dat men meestal dit onderzoek voor heel de gemeente wilde doen plaats hebben.

BIESTERVELD.

VERZWEGEN.

In het Twintigste Jaarverslag van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag wordt op bl. XXVI vermeld, dat Dr. H. H. Kuyper, predikant te Leeuwarden, op den 20en October 1899 werd benoemd als gewoon hoogleeraar in de Theologische faculteit.

Dit is maar de halve waarheid. Ieder herinnert zich nog den tijd, wanneer, en de omstandigheden, waaronder die benoeming plaats had.

Het was enkele dagen vóór de Synode te Groningen, die den 15en Aug. geopend zou worden. Daar verspreidde zich een klaps het gerucht, dat Directeuren van de Vereeniging voor Geref. Hooger Onderwijs Dr. H. H. Kuyper tot Hoogleeraar hadden benoemd.

De Standaard van 8 Aug. bevestigde dit gerucht. En opmerkelijk, de bekendmaking van de benoeming ging terstond van eene belangrijke apologie door den altijd dienstvaardigen Hoogleeraar Dr. Rutgers vergezeld.

De benoeming had den vijfden Augustus, tien dagen vóór de Synode, plaats gehad.

In het verslag der Vereeniging wordt hiervan met geen woord melding gemaakt. Het gedenkwaardig pleidooi van Prof. Rutgers ontbreekt en wordt zelfs niet aangeroerd. Alleen wordt gezegd, dat Dr. H. H. Kuyper den 20en October tot gewoon Hoogleeraar werd benoemd.

Tot gewoon Hoogleeraar, nadat hij den 5en Aug. tot buitengewoon Hoogleeraar was aangewezen. De snelle promotie valt evenzeer op als de verzwijging van de eerste benoeming.

Geen wonder, dat een van de leden der Vereeniging, n.l. Dr. H. Franssen, op den laatsten Universiteitsdag te Haarlem eenige informatie trachtte in te winnen naar den juiststen datum der benoeming.

Of hem die verstrekt is, valt moeilijk te zeggen. Het verslag van den Universiteitsdag zegt alleen: over den gevraagden benoemingsdatum ontving Dr. Franssen bevredigende inlichtingen.

Nu is het best mogelijk, dat Dr. Franssen door de ontvangen inlichtingen volkomen bevredigd werd. Maar waarom die bevredigende inlichtingen dan niet medegedeeld?

Het heeft alles onwillekeurig den schijn, alsof men met heel de wijze, waarop die benoeming geschied is, niet al te best voor den dag durft komen. Wat ook niet te verwonderen zou zijn.

TOEKOMST DER LITTERATOREN.

Rooskleurig en onbezorgd is de toekomst van studenten in de letteren niet. Want als zij duizenden guldens hebben verstuurd en hun laatste examen, al is het ook met den hoogsten lof, heb-

ben afgelegd, dan is er tegenwoordig voor hen schier negens eene plaats.

Ook al ontving de Vrije Universiteit subsidie van den staat en al stond zij in rechten met de Lands-hoogeschoolen gelijk, dan zou dit in den zorgvollen toestand der litteratoren hoegenaamd geen verandering brengen.

De markt is overvoerd. Naar men zegt, zijn er thans niet minder dan dertig litteratoren, die de academie verlaten hebben en tevergeefs solliciteeren naar een werkkring aan een of ander openbaar gymnasium. Sommigen hunner hebben niets te doen, anderen moeten zich tevreden stellen met eene uiterst karig bezoldigde betrekking, en ook zijn er, die een ander vak hebben ter hand genomen.

Dr. Nassau-Noordewier, rector van het gymnasium te Delft, richtte daarom reeds eene waarschuwing aan ouders of voogden, om hunne zonen of pupillen niet in de klassieke letteren te laten studeeren.

Zoo droevig is het bij het openbaar onderwijs gesteld.

En bij ons is de toestand volstrekt niet gunstiger.

Wij hebben hoogstens vier gymnasia. En dat getal is eer te groot dan te klein. Men moet er niet op rekenen, dat er eerlang nog een of meer gymnasia bijkomen; en het zou niet te wenschen zijn ook.

Aan die vier gymnasia zijn voor de klassieke letteren meest jeugdige personen werkzaam, zoodat er, mensche-lijkerwijs gesproken, niet spoedig eene vacature zal ontstaan en in elk geval niet genoeg, om aan de vele aanstaande litteratoren eene positie te verschaffen.

Daarom behoort ook in onze kringen de waarschuwing uit te gaan, dat gymnasiasten zich toch driemaal bedenken, eer zij straks aan de academie in de klassieke letteren gaan studeeren.

Er ligt daarin voor hen geen toekomst. Men kan wel zeggen, dat dit een kruideniers-berekening is en dat men voor zijn beginsel wat over moet hebben.

Maar er bestaat hoegenaamd geen roeping, om met zoo zorgvolle toekomst voor oogen, aan de studie der oude talen zich te wijden.

En dan, er ligt waarheid in de spreuk: primum vivere, deinde philosophari, het leven gaat aan het denken vooraf.

Het is wel plat-prozaïsch, maar het feit ligt er toe, dat de knapste kop geen oogenblik studeeren en denken kan, als hij geen brood heeft om te eten. Het hoofd kan weinig beginnen zonder de maag.

10 Juli 1900.

BAVINCK.

ZWAAR GEKASTIJD.

„Want uw hand was dag en nacht zwaar op mij; mijn sap werd veranderd in zomerdroogten“.

Ps. 32 : 4.

Er is in heel de wereld niets heilzamer en troostrijker voor het hart dan de gemeenschap met God. Wie in deze genade deelt, al ware hij de armste naar de wereld, is rijk; wie haar mist, al behoorde hem al het goud dezer aarde, is arm. David heeft zich dan ook in niets meer verheugd dan in het gevoel zijner gemeenschap met God. Wie o. a. den 16den Psalm leest, wordt er van overtuigd: »De Heere“, zegt hij kennelijk met innig genot, »De Heere is het deel mijner erve, en mijns bekens; Gij onderhoudt mijn lot. De snoeren zijn mij in lieflijke plaatsen gevallen, ja eene schoone erfenis is mij geworden“. En in Ps. 27 juicht hij: »De Heere is mijn licht en mijn heil, voor wien zou ik vreezen? De Heere is mijn levenskracht, voor wien zou ik vervaard zijn? Hoe heerlijk is Asaf's taal: »Wien heb ik nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde! Bezwijk mijn vleesch en mijn hart, zoo is God de rotssteen mijns harten, en mijn deel in eeuwigheid.“

Wat wonder, dat David diep ter neêrgeslagen was, als hij soms den troost van Gods gemeenschap missen moest. Dan was hij ontsteld en onrustig; ja dan waren »zijne tranen hem tot spijze bij dag en nacht“. »Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstroom, alzoo“, zegt hij in zulk een toestand, »schreeuwt mijne ziel tot U, o God!“

Mijne ziel dorst naar God, naar den levenden God; wanneer zal ik ingaan, en voor Gods aangezicht verschijnen? Als de Heere zijn vriendelijk aangezicht een wijle voor zijne kinderen verbergt, missen zij aanstonds hunne geestelijke blijdschap. Zij kunnen zoo door droefheid worden aangegrepen, dat het hun is, alsof zij geheel en voor altijd van God verstooten waren. De dichter van Ps. 13 jammert: »Hoe lang Heere! zult Gij mij steeds vergeten? hoe lang zult Gij uw aangezicht voor mij verbergen?“

Doch waartoe naar andere getuigenissen gezocht, waar wij in den tekstpsalm Davids zielroerende verklaring lezen, dat zijn gebeente verouderde, en zijn sap veranderd werd in zomerdroogte, omdat »de hand des Heeren dag en nacht zwaar op hem was.“

Wij weten, wat wij door de hand Gods te verstaan hebben. God is een

geest; een oneindige Geest. Hij bestaat van zich zelven en door zich zelven. Heeft begin noch einde. Het is onmogelijk voor het menschelijk verstand dit heerlijk wezen te begrijpen. Daarom komt God ons tegemoet en spreekt van zich op menschelijke wijze. Hij wil, dat wij eenig denkbeeld hebben van zijne Goddelijke eigenschappen, en spreekt nu van zijne oogen, ooren, handen, voeten, opdat wij zouden beseffen, dat hij alles ziet, hoort, en kan, en is aan alle plaatsen zijner heerschappij. Spreekt de dichter van »Gods hand, die dag en nacht zwaar op hem was“, dan heeft hij het oog op Gods vaderlijke kastijding, waaraan hij in bijzondere mate onderworpen was. Des Heeren kinderen worden op verschillende wijze om hunne overtredingen gekastijd.

Soms met armoede. Denk aan Naömi, en hare klacht: »Noemt mij niet Naömi, noemt mij Mara, want de Almachtige heeft mij groote bitterheid aangedaan.“ En hoe menigmaal was David vluchtende voor zijne vijanden, zelfs tot in het land der Filistijnen, zoodat hij van zijn »omzwerven“ gewagen kon. Inderdaad, als de Heere zijn kinderen hunne tijdelijke goederen ontnemt, door vijanden laat omringen en verjagen, dan is zijn hand zwaar op hen.

Ook is dit het geval, als Hij hen met lichamelijke smart en langdurige krankheden bezoekt. Denk aan Job, aan Hiskia en zoovelen van wier lijden de Schrift gewaagt.

Maar vooral geschiedt dit, als Hij hen in de conscientie slaat, over hunne zonde verontrust, en voor een tijd den zaligen troost der schuldvergeving doet derven. Dit ondervond David, en wel in zulk eene mate, dat de vochten zijns lichaams verdroogden, zijne krachten verteerden, zijne frischeid verdween, en de geestelijke magere ziel in een vermagerd en als dor geworden lichaam woonde.

Uit de bange Davidsklacht kan menige leering getrokken worden.

In de eerste plaats worden wij er aan herinnerd, dat alle ellende, die den Christen in dit leven treft, hem overkomt onder het bestuur van God.

David leed zóó in zijne ziel, dat zijn lichaam er door uitgemergeld werd, en hij zegt: »Uw hand was dag en nacht zwaar op mij.“

Er is geen »kwaad in de stad, dat de Heere niet doet“, namelijk geen kwaad der straf. »De Heer“, zegt Hanna, »dooit en maakt levend; Hij doet ter helle nederdalen, en Hij doet weder opkomen.“ De Heere laat zijne kinderen, en altoos om wijze en heilige redenen, in benauwdheid en droefenis komen, maar Hij ook maakt ruimte voor hun voet, en droogt hunne tranen.

De tegenspoed der kinderen Gods, vergeten wij het niet, is in den eigenlijken zin des woords geen straf voor hunne zonden, vanwege de wrekende gerechtigheid Gods, want (eeuwig dank en eere zij Gods genade!) alle straffen, die Gods kinderen door hunne zonden verdienen hebben, heeft Christus gedragen; maar kastijding, die de Heere uit liefde en door zijn trouw hen niet sparen kan. Daarom schrijft Paulus: »acht niet klein de kastijding des Heeren, en bezwijk niet, als gij van Hem bestraft wordt; want dien de Heere lief heeft, kastijdt Hij, en Hij geezelt eenen iegelijk zoon, dien Hij aanneemt.“

Zoo het leed u drukt, broeders en zusters, blik opwaarts. Zonder Gods wil wordt u geen haar op den schedel gekrenkt. Denkt aan Davids woord: »Uw hand was dag en nacht zwaar op mij.“

't Is waar, allerlei leed wordt ons dikwerf door Satan en zijne instrumenten aangedaan, maar boven Satan staat God, die allerlei roeden gebruikt, om te kastijden. Dit hebben alle Bijbelheiligen erkend. Ook David, die toen de goddelooze Simeï hem vloekte, zei: »laat hem vloeken, want de Heere toch heeft tot hem gezegd: vloek David.“ De Heere, wil hij zeggen, laat het toe, wijl Hij mij om mijne zonden kastijden en vernederen wil.

Deze erkenning doet Gods volk in diepe wegen hunne ziel in lijdzzaamheid bezitten, en met de oude kerk zeggen: »het is een kostelijk ding geduldig te zijn, en op den Heere te hopen.“ In dien weg is de troostrijke verwachting van eene genadige uitkomst; want de Heere »zal niet altoos twisten, noch eeuwiglijk den toorn behouden. Hij doet ons niet naar onze zonden, en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden.“

Wij hebben dus in al onze moeite op God te zien. Hij slaat niet om te doodden. Hij zal niet beproeven boven vermogen.

(Slot volgt.)

NOTTEN.

HET GEBED VOOR ALLE MENSCHEN.

Aan de broeders wordt door Paulus bevolen om voor alle menschen te bidden. Deze vermaning was in zijn tijd iets nieuws. Zij was er als op be-

rekend om het karakter van de bedee-ling des nieuwen Verbonds in het licht te stellen. Onder Israël, tijdens de be-deeling van het Oude Verbond, zoekt gij eene dergelijke vermaning te ver-geefs. Hier luidt het niet: bidt voor de Volken! de grens der voorbidding viel met de grens des lands saam. Slechts bij wijze van uitzondering wordt er geboden om voor den vrede van Babel te bidden. Deze uitzondering verklaart zich uit de omstandigheid, dat Israël, schoon een afgezonderd volk gebleven, geen eigen staat meer was, maar in staatkundig opzicht in Babel medebegrepen. Vandaar bracht Israëls belang mede, dat het Babel wel ging, gelijk de profeet zeide: in haren vrede zult gij vrede hebben, Jer. 25 : 7. Het was trouwens ter wille van het leiden eens stillen en gerusten levens niet noodig, dat Israël voor de Vorsten der wereld bad; want zoolang het in de wegen der gerechtigheid wandelde, hield God allen vijand van zijne erve, verre. Hoe zou er bovendien onder de oude bedee-ling plaats geweest zijn voor het gebed ten behoeve van allen mensch? De liefde des menschen gaat de openbaring van Gods liefde niet voor; dat zou trouwens onbetamelijk zijn, maar heeft deze op den voet te volgen. Onder het oude Verbond nu werd het evangelie alleen aan Israël verkondigd; de wille Gods, dat alle Volken de zegening Abrahams deelach-tig zouden worden, was wel, schoon als in de schemering, aan Israël kenbaar gemaakt, maar aan de Volken zelven nog niet. Maar in Paulus' dagen was het anders geworden. Uit de opdracht, welke God aan zijne apostelen, bepaal-delijk aan Paulus gegeven heeft, blijkt, dat de tijden veranderd zijn; zijn ge-openbaarde wil omtrent de behoudenis van het menschelijk geslacht wordt bekend gemaakt aan al, wat mensch heet. Daaruit, dat God, in den weg van geloof en bekeering namelijk, al-ler menschen zaligheid wil, volgt, dat het Hem aangenaam, ja dat het voor ons plichtmatig is om voor alle menschen te bidden, dat God hen in zijne lank-moedigheid drage, in zijne goedheid weldoe, hen in hunne boosheid bedwing, met de kennis der waarheid begiftige, en tot de zaligheid leide. De hier ge-bodene voorbidding valt in den grond met de drie eerste beden van het Onze Vader saam. Er is alzoo in onze dagen meer reden voor deze voorbidding dan in de dagen des Ouden Verbonds; bij de toen geldende reden, het belang dat de gemeente er bij heeft, dat de Vor-sten en Volken met haar en met el-ander in vrede leven, komt eene tweede, de wil van God, dat beiden ingaan in zijn koninkrijk. Zich bewust, dat de gemeente gevaar loopt om het gebed voor allen te verwaarloozen, dan vooral, als de Volken en de Vorsten zich tegen haar stellen, zegt Paulus: ik vermaan vóór alle dingen, dat voorbiddingen voor alle menschen worden gedaan, 1 Tim. 2 : 1. De sekte bidt alleen voor zich zelve; de kerk wissche door gelijke enghartigheid het onderscheid tusschen zich en de sekte niet uit. Zij breide de handen der voorbidding uit over heel het menschelijk geslacht; zij bidde niet slechts, maar smeek. En waar de wereld God voor ontvangene zegen-ingen niet dankt, doe zij het voor haar, opdat het Gode op aarde niet aan lof ontbreke; het ontga toch onze aandacht niet, dat Paulus, ter aangehaalde plaatse, evengoed de dankzeggingen als de voorbiddingen beveelt. Door zoo te handelen, bevordert zij haar eigen be-lang evengoed als het belang Gods. De geloovige is als mensch, als lid der maatschappij en als onderdaan van den staat met te vele en te nauwe banden aan de tegenwoordige wereld verbon-den, dan dat de toestand der wereld niet in zijn lot ingrijpen zal. Van de kerk in het gemeen laat zich hetzelfde zeggen. Zoo handelt de gemeente in eigen belang door het belang van allen te zoeken.

V. ANDEL.

Politieke Beschouwingen.

Verleden week hadden wij nog juist gele-genheid enkele berichten in ons overzicht te verwerken, die ons duidelijk deden zien, dat de positien van de Burgers zoowel in den Vrijstaat als in de Zuid-Afrikaansche Republiek weer verbeterd waren, hoe ook de Engelschen, vooral in den Vrijstaat, meenden hunne tegenstanders weldra verpletterd aan hunne voeten te zullen zien.

Het tegendeel is, Gode zij dank, geschied! De dappere De Wet is niet alleen aan den hem en de zijnen gespannen strik ontkomen, maar een deel van zijne t oopen kon zich Zaterdag zegerieverend ten Westen van Bethlehem handhaven. De Engelschen zelven moesten melden dat de uitslag onbestist bleef. En dat zegt zooveel, als dat zij een neerlaag leden. En de Burge s zijn zoo snel in hunne bewegingen bij Ficksburg, Bethlehem en Lindley, dat de Engelschen in bestedige vrees worden gehouden, zich telkens moeten verschansen, om niet verpletterd te worden en — hongerlijden.

Met het andere deel kon intusschen De Wet Noord-West van Lindley opmarcheeren in de richting van den spoorweg, Bloem-

fontein—Pretoria, bij Kroonstad, ruim 70 kilometers. Wel werd hij halfweg aange-vallen door Broadwood en zijne achterhoede door Little even boven Lindley. Maar noch de laatste noch de eerste kon hem en zijn korps, groot 2000 man, vasthouden. Tevergeefs werden paarden afgebeeld, de mannen afgemat; ten slotte leed men honger en moest seinen naar Kroonstad om hulp zoo voor het eene als voor het andere.

Intusschen was de De Wet tusschen beiden doorgedrongen en bereikte hij Zaterdagavond den aangeduiden spoorweg. Snel werd deze weer afgebroken, de telegraaf vernield, een trein met levens- en schiet-voorraad tot staan gebracht en met 100 Engelschen ingepakt en — voort ging het weer. Ook bij Roodewal werd een trein vermeerderd met 200 man en levensvoorraad! Naar de Engelschen zeggen, trekt de Wet naar het Noord-Westen in de richting van Krügersdorp—Potchefstroom (Transvaal.) Is dit juist daar wil De Wet zeker Methuen dwingen in de Transvaal van tusschen Rustenburg en Krügersdorp weder te keeren, waar hij 't den Burgers lastig maakt, die tegenover Baden-Powel Rustenburg zoeken te hernemen. Hij beweerde ze in Megaliesbergen uiteen gedre-ven te hebben. Maar, toch konden de Burgers daar Donde dag nog een trein aanpakken en hunne positien daarna in de bergen vasthouden. Want, dat ook de Trans-valers herleven is zeker. In 't laatst van verleden week kwamen er nog 250 gevangen Engelschen in Machadodorp aan bij Presi-dent Krüger. Maar de Engelschen ommantelen hunne berichten nog steeds. Toch bleek, dat de Burgers zoo stout waren, dat zij, terwijl Methuen in 't Westen ageerde tegen Rustenburg — en juist een anderhalve divisie uit Pretoria Noord-Oostwaarts trok — in die stad invielen en muilen en paarden wegroofden, waarmede de voorraad voor de Engelschen moest worden voerdd!

Ook vochten zij Zaterdag kranig ten Oosten van Heidelberg en omsingelden een talrijk bezet spoorweg-station. Weinig scheelde het, of alles was ingepikt, maar er kwamen versterkingen. Toch hadden de Burgers ook hier den spoorweg naar Natal vernield. Uit de datums van Roberts' telegrammen blijkt dan ook duidelijk, dat hij over zekere trajecten slechts per loopers kan seinen. Intusschen moest hij een poging wagen om met zijne hoofdmacht verder naar Middelburg door te dringen. Reeds berichtten Engelschen, dat de Burgers bij Middelburg verslagen waren. Maar ja wel. Drie dagen lang vochten de Boeren Oost van Pretoria zoo dapper, dat er, volgens hunne berichten 400 Engelschen sneuvelden en de hoofd-macht van dezen Maandag slecht's een 15 kilometers zou zijn gevoerd. Precies zoo ver als ze voor vijf weken ook waren!

Waarijk, 't is opmerkelijk, dat een honderd twintig à dertig duizend Engelschen niet in staat waren, om gedurende een viertal weken eenig blijvend succes op de Boeren te behalen, maar integendeel veel verliezen leden en in hunne positien sterk achteruit gingen. Wat ze, helaas wel kunnen is weer-looze vrouwen verjagen en boerderijen vernielen. Ruim 600 Boerenvrouwen werden ge-dwongen Pretoria te verlaten. En zij gingen, ook de oude Mevr. Krüger, naar Machadodorp, of Barberton waar ze in tenten ontvangen worden. Telkens moeten invloedrijke, maar gevangen genomen Boeren Engelsche treinen begeleiden, op hoop, dat de Boeren de treinen dan ongemoeid zullen laten. Doch de dappers gaan onversekerd voort hun plicht te doen en — hunne commando's worden weer sterker. Allerwege neemt de geest van verzet toe, dank zij vooral de drakonische maatregelen zelfs door den eerste soetsappigen Roberts, in strijd met zijne proclamatie van 8 Maart nu genomen.

Aan de zijde van Komatiport (Portu-geesche grens) verrasten enkele Engelschen een klein hoopje Boeren. Erger is, dat Generaal Carrington nu ook van het Noorden uit Rhodesia de Burgers komt bestoken. Bij Retiefnek daarentegen leden de Engel-schen weer verliezen en moesten zij terug-trekken.

In Engeland wordt men moedeloos en 't getal van hen, die voor den vrede pleiten, wordt gelukkig sterker. O, gave God dat men zijn dwaasheid en ongerechtigheid inzag!

In China blijft het donker. Zekerheid is niet te verkrijgen; zelfs niet over de vraag, of de gezanten, behalve die van Duitschland nog in leven zijn. Naar 't ons voorkomt speelt de reeds van vroeger bekende Li-hoeng-tsjang een dubbelzinnige rol in overleg met de bewindvoerders in Peking. Uit-stellen en tijdwinnen schijnt zijne leuze te zijn, om, als en naarmate 't hem past, zijn slag te kunnen slaan.

Volgens de jongste berichten zouden de Chineesche troepen nu de Boxers gaan be-strijden, en de troepen der Verbondenen oprukken naar Peking. Maar is het waar?

Zeker is echter, dat bijna overal de Chris-tenen en de zendelingen worden bestreden. Duizenden zijn en worden vermoord. Helaas, daartoe heeft dan de hebzucht der groote Mo-gendheden die arme heidenen geprikkeld. En toch durfde de Koning van Italië nog spreken tegen zijne troepen van handhaving van de eischen van beschaving en recht. Men moet maar durven! Ook de waarheidszin is geweken, de conscientie verzwakt. Zoo ergens geldt hier het spreekwoord: geneesmeester, genees u zelve!

NOORDTJII.

UNIFORMITEIT.

IX.

(Slot.)

De mannen der uniformiteit vinden dus in vader Voetius geen gemakkelijken mees-ter. In de besproken 3de conclusie zet hij hen ten slotte op zijne bekende guitiige manier in »het zonnetje“, door er aan te herinneren, hoe ze in dit hun streven schik hebben in zich zelven en zich zelven vol-maakter achten dan hunne broeders. Hij voegt er echter de verzuchting bij: »och of ze het inderdaad waren“, om hen dan te verwijzen naar Philip. 3 : 15.

Hoe men bij zulk een taal en oordeel van een man als Voetius in dezen zich nog durft beroepen op „de practijk der vaderen“, beken ik eerlijk niet te begrijpen.

Doch ik weet wel, men is bang, dat het vrije standpunt van Voetius tot *willekeur* en *losbandigheid* zal leiden. De heer Winckel van Zetten ontzegt zelfs den dienaar het recht, om naast „vader en getuige“ ook „moeder“ te lezen, al is zij tegenwoordig. Blijkbaar is ZEd. bevreesd, dat elke toegestane wijziging een vrijbrief verleent voor nog grotere wijzigingen. Ik versta dat tot een zekere hoogte van onze Geref. broeders, die opgekomen zijn uit de reformatie-beweging van '86. In het Herv. Genootschap stond men, zooals bekend is, met zijn „geest en hoofdzaak“ los tegenover de Confessie, maar vast naar de letter tegenover de Reglementen. Niet straffeloos maakt men tegen vermaning en waarschuwing in zulk een Collegialistische periode door.

De lucht, die men inademt, oefent, als vanzelf, invloed op het geheele gestel uit en er blijft van zulk een proces vaak meer hangen, dan men zich zelf wel bewust is. Zoo komt het mij vaak voor, alsof men van dien kant het *Reglementair element* te veel in Kerken-orde en Liturgie wil indringen. Het zal echter, naar ik vertrouw, in gezonder lucht en bij meerdere oefening wel beteren. Dan zal men, ook naar het woord van Voetius, onderscheid weten te maken tusschen wijzigingen, door de omstandigheden noodzakelijk gemaakt, en wijzigingen, uit zucht naar nieuwigheden of uit ketterij voortgekomen.

In zijn 4de conclusie waarschuwt dan ook Voetius tegen alle willekeurige en eigenmachtige veranderingen en gelijk uit zijn verder betoog blijkt, wil hij dan ook, dat de kerkeraden en, zoo noodig, de meerdere vergaderingen toezien, dat er onder allerlei voorwendsels geene nieuwe leer worde ingevoerd. Immers hij getuigt: „Zoo groot moet de kerkelijke autoriteit zijn van een „Liturgie, die met de Schrift overeenkomt (gelijk b. v. onze Nederlandsche) dat het naan geen dienaar of particuliere Synode vrijstaat op eigen gezag, deze af te schaffen, of haar geïnterpoleerd of vervalscht uit te geven, of ook bij de uitoefening der bediening er iets voor in de plaats te stellen of te veranderen, zelfs niet in enkele uitdrukkingen, wat minder met de H. Schriften overeenkomt, of ook in strijd is met de publieke en algemeen aangenomen Liturgische formulieren.“

Op dat laatste nu hebben de kerken zelve door hare kerkeraden en, zoo noodig, in hare meerdere vergaderingen toe te zien. En zoo hebben de Gereformeerden ook in den bloeitijd onzer Nederl. kerken, van uit hun machtig Schriftuurlijk standpunt de eenheid in belijdenis en waarheid getracht te handhaven, ook bij verscheidenheid in Liturgie en formulieren, wat de practijk betreft. Dan stonden ze zelfs meer aan de zijde van een Koelman, met zijn nog al sterk independentische neigingen, dan van de conservatief-orthodoxe en rationalistische formalisten van dien tijd. Nooit mag kerkenorde, formulier en kerkelijk statuut de plaats innemen van de Confessie of ook zelfs maar met deze gelijkgesteld. Alleen op Roomsche, Episcopale of zelfs ook op Collegialistische standpunt laat zich dat verdedigen. Een Geref. menschi, zelfs een gewoon Geref. menschi, gruwelt daarvan als ingaande tegen de Schrift en de ordeningen van 's Heeren kerk naar haar aard en wezen krachtens het Woord des Heeren.

Zoo worde de eenheid bij de verscheidenheid gehandhaafd en blijven 's Heeren kerken in deze landen bevrijd van den vloed der eenvormigheid, ook van de *Rituele en Ceremoniele eenvormigheid*.

Men houde het mij ten goede, dat ik dit een en ander meer bepaald besproken heb, wat het concrete betreft, met het oog op de positie en de rechten en de roeping der moeder in gemeenschap met den vader.

Het spreekt als van zelve, dat er stof te over is om datzelfde te doen met het oog op allerlei practische toestanden en eigenaardige kerkelijke verschijnselen, die men zoo gaarne verklaren wil, als opgekomen uit een herleefd Calvinisme. Calvinisme en formalisme met letterknechterij laten zich echter moeilijk aan elkander huwen. Dat is gelukkig ook. Naar aanleiding van een tot mij gerichte vraag, ben ik zoo vrij ten slotte te zeggen, dat, waar ik meende te moeten opkomen voor de positie en de rechten der moeders bij den doop harer kinderen, ik uit den aard der zaak hier dacht aan moeders, die daar staan als belijdende leden der kerk.

D. K. WIELENGA.

22e COLLECTE, OP 3 AUGUSTUS, van de Unie „Een School met den Bijbel.“

Het bestuur schrijft aan de Correspondenten en Besturen van de Locale Comité's voor het Volkspetitionement:

Mannen Broeders!

Bij vernieuwing is de Augustus- of Unie-Collecte in aantocht.

Wat zal zij dit jaar opleveren? Eene droeve teleurstelling? of eene blijde verrassing?

Niemand, die het nog weten kan.

Maar, wat wij wel weten, is, dat hare uitkomst ons tot hartelijke blijdschap zal stemmen, indien wij bij dezen arbeid door Gods Geest worden beziel; met geheiligden ijver voor de School met den Bijbel worden vervuld, en in zijne kracht alles doen, wat in ons vermogen is, om op een goeden uitslag te mogen hopen.

Hoe staat het daarmede bij u?

Gevoelt gij met ons, dat het ook bij de Unie-Collecte gaat om de eere Gods, om het heil onzer kinderen, om het welzijn van ons dierbaar Vaderland?

Onderzoekt u zelve nauw en bidt om moed, kracht en genade om ook nu weer de Augustus-Collecte naar wensch te doen slagen.

De Unie-blaadjes ter verspreiding liggen bij duizendtallen gereed.

Het getal benodigde Ex. wordt u na aanvraag terstond gezonden.

Verzekert u van de noodige hulp.

Wacht op Gods vaderlijke trouw.

Zorgt, dat de Collecte door eene ure des gebeds worde voorafgegaan.

En Hij, die machtig is om den moede kracht te geven, zegene u bij allen arbeid voor onze Twee en Twintigste Jaarcollecte voor de school met den Bijbel.

Scheurkalenders in de Kazerne.

Van S. te Amsterdam: 20 postzegels á 5 cent. f 1,—
Van A. Frijlink, Sassenheim - 2,50
Van Ds. A. J. F. te V. - 1,—

Gode zij dank, dat ons verzoek, om de Militairen toch niet te vergeten, welwillend is ontvangen, gelijk in bovenstaande gaven zoo welsprekend blijkt. Ze waren ons dan ook dubbel welkom, en doen de hope koesteren, dat op deze eerstelingen, na zooveel weken van stilstand, een rijke oogst zal volgen. Dat we in deze verwachting niet beschaamd mogen worden, wenscht van ganscher harte

E. KROPVELD.

Rijswijk, 20 Juli 1900.

Buitenlandsche Kerken.

De toekomst der Theol. School te Emden. Het is bekend, dat de Oul. eref. kerk van Oost-Friesland en Graafschap Bentheim hare Theol. School te Emden heeft. Die School is uit den aard der zaak klein; haar Leeraar is Prof. Jäger, aan wien voor het grootste deel de opleiding der toekomstige predikanten is toevertrouwd. Het schijnt, dat bij sommigen de vrees bestaat, dat indien de tegenwoordige Professor aan de School ontvielt, deze niet langer zou kunnen bestaan.

Op de laatste Classis tocht werd het voorstel gedaan om den band met de Gereformeerde kerken in Nederland nauwer aan te halen en met deze kerken in nadere uetrekking te treden dan tot dusver het geval is. Dit voorstel werd aangedrongen met de opmerking, dat de tegenwoordige Leeraar aan de Theol. School haar door vertrek naar elders of door den dood kon ontvallen worden.

Naar aanleiding van dit voorstel schrijft Prof. Jäger in de „Grensbood“ over de vraag, of de Theol. School te Emden zal blijven of opgeheven moet worden, en dat de kerk in Oost-Friesland en Bentheim zich voor de vraag stellen moet, of hare Theol. School noodig is en in stand gehouden moet worden om 's Heeren wil en om zijne gemeente. Het blijven of heengaan van haren tegenwoordigen Leeraar moet daarin geheel buiten bespreking blijven, want is een zaak noodig dan kan zij nooit om het heengaan van een persoon ophouden. De Theol. School kan en mag niet staan of vallen met het blijven of heengaan van haren Leeraar. De Classis moet over de toekomst der Theol. School ernstig nadenken en naar grondige en rijpe kennis in dezen handelen.

Wij zijn in deze kwestie volkomen met Prof. Jäger eenstemmig; het dilemma, dat hij stelt is volkomen juist. Het moet uitgemakt worden, of het belang van de kerk in Oost-Friesland en Bentheim het bestaan der School eischt, of dat zij haar zonder schade missen kan. Haar Leeraar moet wat deze beginsel-kwestie betreft buiten de overweging en bespreking blijven.

Verder spreekt Prof. Jäger ook over de voorgestelde nadere aansluiting aan de Gereformeerde kerken in Nederland. Hij zegt, en wij verstaan dit ten volle, dat hij niet dan noode er toe gekomen is deze zaak in het publiek te bespreken. Hij meende echter het te moeten doen, omdat anderen zwijgen, en het toch noodig is, dat de gemeenten deze zaak indenken en zich bewust worden wat haar in dezen te doen staat.

Zal er eene nadere vereniging met Nederland komen, dan moeten de kerken dit wederzijds willen en moeten ook de wederzijdse voorwaarden overvogen worden. De Professor is er van harte voor, dat de Oost-Friesche en Bentheimer Classis zich nader met de Gereformeerde kerken in Nederland verbindt. De kerkeraden moeten echter wel overwegen, of bij eene mogelijke vereniging de zelfstandigheid der Classis ophouden zal of niet, en of bij het behoud van de zelfstandigheid der Classis toch de Theol. School zal opgeheven worden.

Op de laatste Classis was van de zijde, van welke de voorslag tot vereniging uitging, vooropgesteld, dat de Classis door de vereniging niet verscheurd moest worden, daarom zal het op de c. k. Classis waar deze zaak weer ter sprake komt, niet de vraag zijn, of de Classis Oost-Friesland-Bentheim als Deutsche Classis bij eene mogelijke vereniging zal blijven, maar wel zal het de vraag worden, of het niet goed is met Nederland nader te verenigen, opdat, wanneer de tegenwoordige Leeraar heengaat, men uit Nederland predikanten verkrijgen kan.

Er is echter sedert lang eene wederzijdse erkenning der kerken in Oost-Friesland en Bentheim en in Nederland, zoodat ook wederkeerig predikanten beroepen worden. Zoekt men nu eene nadere vereniging met de kerken in Nederland, om van daar in de toekomst predikanten te verkrijgen, dan moet men vragen, of aan de Theol. School te Kampen een Deutsche cursus gevoegd kan worden met het oog op de Deutsche gemeenten. Maar hoe men het zich ook denke, toch komt alles meer op de vraag, of de Theol. School te Emden noodig is of niet. Is deze School niet noodig, dan moet zij ook niet langer bestaan, om den tegenwoordigen Leeraar. Is zij wel noodig, dan staat of valt zij niet met haren Leeraar en dan moet alles in het werk gesteld worden, om haar te behouden, ook als haar Leeraar heengaat.

Is de School eenmaal opgeheven en is de kerk in Oost-Friesland en Bentheim door een overeenkomst met een buitenlandsche kerk gebonden, dan gaat het moeilijker de School terug te krijgen. Als de kerk eerst na zulk eene vereniging met een buitenlandsche

kerk, waarbij de Theol. School opgeofferd is, inziet, dat zij toch een School noodig heeft, dan staat het te vreezen, dat het te laat is.

Omdat de zaak der School diep in het leven der gemeente ingrijpt, acht de schrijver zich geroepen den kerkeraden op het gewicht van deze zaak opmerkzaam te maken, opdat men op de komende vergadering der Classis niet eene vereniging met Nederland zoek, waarbij de Theol. School opgeheven wordt, zonder den wensch der gemeenten gehoord te hebben. Wel hebben kerkeraden en Classen het recht besluiten te nemen, maar zij moeten in vele gevallen ook rekening houden met de stemming der gemeenten. Besluiten als een vereniging met andere kerken en opheffing eener Theol. School moet in het nauwste contact staan met de gezindheid der gemeente, ja, zal het goed wezen, dan moeten zij uit de gemeenten opkomen. Verder kan Prof. Jäger niet gelooven, dat de gemeenten in Oost-Friesland en Bentheim een vereniging met Nederland begeeren, waarbij hare School wordt opgeheven.

Hoe hij zelf over de vraag denkt, of zij eene e. g. Theol. School hebben moet of niet, zal hij later zeggen. Wij hopen ook dit onze lezers mede te deelen.

SCHOLTEN.

Te Rio de Janeiro in Brazilië zijn er tien Protestantische kerken; eene Braziliaansch Presbyteriaansche, eene Presbyteriaansche, eene Methodistische, eene Broederkerk, eene Braziliaansch Evangelische, eene Lutherse Evangelische, eene Anglicaanse en nog een andere Methodistische. — Deze gemeenten tellen omtrent 1900 avondmaalgangers en 4000 volwassen leden en aanhangers, dus zonder de minderjarigen en kinderen. Het evangelie wordt geregeld op 16 plaatsen van eeredienst gepredikt, en vele godsdienstige bijeenkomsten worden bovendien in andere lokalen gehouden. Er verschijnen in die hoofdstad drie godsdienstige bladen en een blaadje der nationale zendingen. Talrijke godsdienstige en barmhartigheids-vereenigingen moeten hier nog bij genoemd worden; zoodat de vruchten van den evangelizatie-arbeid in die Roomsche stad wel bemoeijgend zijn voor de Braziliaansche Protestanten om met hun werk voort te gaan.

De koning van Italië heeft een besluit geteekend, volgens hetwelk de heer Paul Sabatier, om zijn schrijven van het leven van Franciscus d'Assise, benoemd wordt tot corresponderend lid der Lincei Academie. — De historicus Pasquale Villari zal de peter zijn van den gediplomeerde.

De heer Simpson, evangelist in Spanje, meldt met blijdschap, dat er in het dorp Medrano, bij Aguilas, waar verleden jaar nog geen enkele Protestant was, thans een gemeente met 13 lidmaten is gesticht. Een dezer, de heer Miguel, hield onlangs een openbaar gesprek met vier priesters over het bestaan van het Vagevuur en de geoorlooftheid der Mis, elk met zijn Bijbel in de hand. Maar de priesters konden deze niet uit hun Bijbel bewijzen. Ten slotte pochten zij op hun jarenlange studie, zoodat zij er immers meer van wisten dan Miguel? Deze antwoordde hun echter, dat zij veel kennis hadden, maar die der wereld, doch dat hij Jezus Christus kende als zijn persoonlijke Zaligmaker. Voorts waren de apostelen in den Bijbel ook geleerde mannen! Toen de priesters hem toeriepen: Ja maar die hadden een goeden Meester! hernam hij: Laat mij u dan zeggen, dat ik denzelfden Meester heb!

Op de Parijsche Wereldtentoonstelling zal van 2 tot 7 Augustus een internationaal Congres voor „philosophie“ gehouden worden, waaronder een afdeling voor zedeleer. Hier zal de vraag besproken worden, of morele opvoeding voor de volkmassa genoeg is zonder de hulp van godsdienstig geloof? Ook zal over de verhouding der Christelijke zedeleer op de hedendaagsche conscientie gehandeld worden.

Tevens zal een congres gehouden worden, niet over de godsdiensten, doch over de geschiedenis der godsdiensten door de sectie voor godsdienstige wetenschappen en hogere studie. Hoe dat uit elkaar zal gehouden worden, is zoodat te bevroeden, wanneer men weet, dat de heer Albert Réville, professor in de geschiedenis der godsdiensten aan het „Collège de France“ voorzitter, en de hh. J. Réville en L. Marillier, redacteuren van de „Revue de l'Histoire des Religions“ secretarissen zullen zijn. Men heeft geleerden van verschillende belijdenis voor het congres aangezocht.

Ter wille van Protestantse bezoekers der Parijsche Wereldtentoonstelling zal door het comité der Waarnemers van den Zondag een kleine gids samengesteld worden, waarin zal worden aangegeven, wat er inzake den godsdienst op de expositie voor hen zal te vinden zijn.

Het volgende aanplak-bijlet werd gedrukt tegen den sterken drank.

WERELD-TENTONSTELLING.

Misdrijven van den alkohol.

Elk uur te zien, zelfs des nachts, in de hospitalen, gevangnissen, galeien en krankzinnigen-gestichten.

Alles gratis!

Elken dag groote optocht van weduwen van dronkaards naar de lombardhuizen, van kinderen van drinkers naar de algemeene armenbedeeling, en van de lijken van drank-slaven naar het kerkhof.

„Bons“ te krijgen voor verdierlijk, voor ellende en dood, in alle hoeken der straten, in slijterijen, café's, tapperijen, proef-lokalen, herbergen, kroegen, knippen, buffetten, cantines enz.

Zegt het voort!

De Classis der Vrije kerk te Genève heeft besprekingen geopend met de Synodale Commissies der Vrije kerken in Waadtland en in Neuchâtel, teneinde deze drie kerken

groepen wat nader te vereenigen en te doen samenwerken dan totnogtoe.

Het Londensch Zendingengenootschap verloor voor eenige maanden, 21 Januari, een harer oudste zendingen in Zuid-Afrika, Rev. Roger Price, die een evangelisten-school te Koeroerna bestuurde; na in 1859 en 1862 te Linyanti en te Shoshong in het gebied van Khama zelfs met levensgevaar gearbeid te hebben. Rev. Price was een schoonzoon van den vermaarden Moffat en zwager van Livingstone.

†

VERSLAG VAN DE PROVINCIALE DIACONALE CONFERENTIE

van de Geref. Kerken in Zuid-Holland gehouden te Schiedam op Woensdag 13 Juni 1900 in het kerkgebouw aan de Plantage (Lange Nieuwstraat).

(Vervolg van No. 29.)

De heer Wirtz wenscht, dat de Scriba van heden zorgt, dat het volgend jaar de notulen goed en wel geschreven ter tafel zijn. Wij moeten nu vragen: Waar is het toen conferentie geweest en wat is er toen behandeld? Wij schieten niet op.

De Voorzitter stelt voor, te wachten tot dat punt aan de orde is.

Iemand vraagt, of er een verslag in de pers komt. „Hollands Kerkblad“ heeft er ook om verzocht.

De Voorzitter deelt mede, verder gaande met behandeling der agenda, dat Ds. Van Lummel van Delft over vraag 1 in verband met vraag 10 een referaat zal houden en stelt daarom voor, die vragen nu te laten overstaan.

De heer Ter Weeme. Waar wij dezen morgen van u vernemen, dat Ds. Van Lummel in den vorm van een referaat een antwoord op deze vragen zal geven, daar kunnen wij niet anders dan onze blijdschap er over uitspreken. Wij hadden opdracht, te zeggen, dat het niet de bedoeling was, deze vraag door de vergadering te doen beantwoorden. Wat zou er geen tijd mee omgaan! Maar de bedoeling was, dat er studie van gemaakt zou worden door de Dienaren des Woords, die als adviseurs zullen optreden. Niet, om terug te komen op wat op verschillende vergaderingen al besproken en behandeld is en dat met andere woorden telkens weer terugkeert. Telkens weer para-deeren vragen op de agenda, die op dit terrein gedaan en behandeld zijn en ten slotte weer in anderen vorm terugkeeren. Daarom zou Rotterdam gaarne zien, dat vragen 1 en 10, die in dezelfde bedding loopen tegelijk behandeld worden.

De Voorzitter relevert, dat de afgevaardigden van Rotterdam B dus niet vragen, dat punt 1 nu in bespreking worde gebracht, daarom wenschte hij te wachten, tot Ds. Van Lummel zijn referaat geleverd heeft, om daarna de bespreking van de vraag vast te knoopen.

De Voorzitter gaat nu over de tweede vraag in behandeling te brengen:

„Welke zijn de beste middelen om den armen der Gemeente die plaats der eere in de Gemeente te geven, die hun van Christus' wege toekomst?“ ingezonden door Leiden A.

De afgevaardigde van Leiden A zegt het volgende ter inleiding:

Wij hebben opgemerkt in eigen kring en ook in den kring van andere gemeenten, dat er helaas vele armen zijn, die hun plicht en de roeping, om datgene te doen voor de armen, waartoe zij van Christus' wege geroepen is. Er zijn vele oorzaken voor, die wij in het brede niet nagaan. Wij allen kennen en weten die. Leiden vraagt alleen raad naar de beste middelen om die wanverhouding van beide zijden, armen en rijken, te verminderen en te doen ophouden. Hiermede heeft de vergadering wel begrepen, wat Leiden bedoelt.

De heer Ter Weeme. Het zal natuurlijk, als we eene vraag lezen en we hebben de loeflichting niet gehoord, moeilijk zijn, er een antwoord op te geven. In de vergadering van diakenen van Rotterdam B is gezegd: die loopt daarover, wat onzerzijds als ambtsdragers tegenover hen, die in de treurige noodzakelijkheid verkeerden, van ondersteuning te moeten ontvangen, moet worden gedaan. De gedachte van Rotterdam was, dat we in Gods huis en daarbuiten nooit kunnen laten brandmerken, hen, die op kerkelijk terrein handreiking ontvangen. Wat we in groote steden in de praktijk niet kunnen doen, het brengen van de gaven bij de armen aan huis, dat is eene heerlijke zaak. Maar voor eene groote plaats is dit een ideaal. De inleider zegt, dat het te veel zou kosten, de oorzaken, waarvan hij spreekt, in den brede te noemen. De overleden dr. Van den Berg heeft eens gezegd: Stof-felijke nood gaat dikwijls met geestelijke ellende gepaard. En waar het gebeurt, dat wij voor onze ondersteuning nog ondank inoogsten, moeten wij toonen, zooveel zelfverloochening te hebben, waar wij door Gods genade niet staan, waar zij staan.

De heer Meesters is het met den heer Ter Weeme eens, dat het brengen der ondersteuning bij de menschen aan huis in de groote steden een ideaal zou zijn. Maar niet in den geest, als zou dat ideaal onbereikbaar zijn. Want iemand, die het zeer goed weten kan, heeft hem onlangs nog verzekerd, dat de zeker groote Diaconie van Amsterdam de ondersteuning aan huis uitreikt.

De afgevaardigde van Alfen meent, dat deze bespreking veel tijd zal kosten, aangezien ditzelfde punt op de Conferentie te Leiden ook behandeld is. Iedere Diaconie heeft zijne eigen praktijk. Maar toen is terdege gezegd: wanneer de diaken zijne roeping als ambtsdrager verstaat, zal hij terdege zorgen, die begrijpt, dat armen leden der Gemeente ook leden van Christus' kerk

zijn, zooveel mogelijk zijne roeping tegenover hen te betrachten.

De afgevaardigde van Leiden. Onze Diaconie is met deze vraag niet gekomen, alsof ze zelf niet weet, hoe te handelen tegenover een arme, maar omdat de ondervinding heeft geleerd, dat de arme zoo weinig zelf overtuigd is van de plaats, die hem toekomt. Ik bedoel niet, de plaats, die de armen in de kerk moeten hebben. Maar hun recht en verplichting. Het recht, dat zij hebben om tot de Diaconie te mogen gaan, de verplichting, die zij hebben, om tot de Diaconie te moeten gaan. Niet bij andere armen eerst klagen en dan tot de Diaconie komen. Niet die instelling, zijnde eene instelling van Christus, missenken. Ik heb enkele punten te noemen. Bijvoorbeeld. Wij moeten de gemeente overtuigen, dat zij offervardig moet zijn, opdat er geen gebrek behoeft te worden geleden. Wij moeten niet zeggen: wij zullen ons behelpen met wat wij hebben, maar wij moeten doen wat onze plicht is. Wanneer de gemeente zoo overtuigd is, dan zorgt zij voor wat er noodig is. En ook, Gods Woord zegt het ons en de Kerkgeschiedenis leert het ons, dat God de armen gebruikt om zijne kerk in stand te houden. Het is die verschillende gedachte, die de Diaconie van Leiden op het agendum plaatste. En wij zeggen: wat zou er aan te doen zijn, opdat de armen zelf van hunne roeping en van de plaats der eere, die hun toekomt, overtuigd worden? Wat is het beste middel hiertoe?

De afgevaardigde van 's Hage B geloof, dat er geen beter middel is, dan dat de Dienaren des Woords voortdurend in de bediening des Woords daarop wijzen, dat is het eenige middel, waardoor de gemeente zal opbloeien.

De afgevaardigde van 's Hage A zou den broeders te Leiden en den anderen broeders aanraden: als dat bij u zoo gaat, tracht dan het oordeel der ouderlingen bij het huisbezoek te vernemen. Zij kunnen toch wel zien, waar het arm is.

De heer Grootveld (Rotterdam B). Toen ik die vraag las, gevoelde ik, eene korte toelichting te moeten hooren, wat de bedoeling is. Tot mijn leedwezen kan ik uit de toelichting, wat tot leering kan strekken, niet opmaken. Ik moet mij dus bepalen bij de vraag, zooals ze daar ligt. Ik verwacht, dat deze vergadering in de eerste plaats zal aantoonen, welke de eereplaats is, welke den armen van Christus' wege toekomt. Als we dat goed besproken hebben en daarvan goed op de hoogte zijn, dan moeten we naar middelen uitzien om ze daar te brengen. Als we toch vragen, welke zijn de beste middelen om hun die plaats te geven, dan ligt hierin opgesloten, dat zij die plaats op het oogenblik niet innemen. Maar nu moet ik toch vragen: welke is de bedoeling van den vrager; dat ze die plaats niet genieten? Ik geloof, dat het wenschelijk is, dat we over dit punt spreken.

De afgevaardigde van Leiden. Het spijt mij, dat Leiden A niet begrepen is. De zaak is naar onze meening eenvoudig. Het gaat hier niet over het geld, of men geld geeft, hoe, op welke wijze men geeft, of men genoeg kan geven. Maar hierover. Hoe gaat het in vele gemeenten. De gemeente bestaat en in die gemeente zijn ook armen. Die armen mogen niet vergeten worden. Waar doelt Leiden op? In vele gemeenten, Leiden niet in de eerste plaats, gaat het aldus. Komt men om een offer voor de kerk, zeer gaarne. Want er moet toch vernieuwd, verbouwd worden. Het bedrag is er spoedig. Komt men voor de armen, men wil ook wel wat geven. Maar hoe? Als men dat waarneemt, dan komt men tot de conclusie, dat de armen niet leven in het hart der gemeente. Er wordt te weinig over gesproken. Bij het huisbezoek, dat is uitstekend. Maar dat gaat heel langzaam. Als de predikant minstens eenmaal per jaar de gemeente er eens op wees, wat de ware verhouding onderling is, tusschen de gemeente en de armen, dat zou een goed middel zijn.

De heer Ketelaar. Ik wil ook een enkel woord spreken. De zaak wordt mij hoe langer hoe duisterder. Ik zal eerlijk zeggen, hoe ik heb gemeend, dat de broeders van Leiden hunne vraag hebben bedoeld. Ik zal daarin gedwaald hebben, maar toen ik ze las, heb ik gedacht: die vraag is werkelijk wel noodig, niet om enkele, maar om velerlei redenen. In de kerk des Heeren zijn allen broeders en zusters. De kerk des Heeren vormt in maatschappij en wereld een geheel, de broeders en zusters zijn gelijk. Nu meen ik, dat dat ook in onze kerk niet openbaar wordt. Niet in de eerste plaats, maar het openbaart zich reeds hierin, waar zij zich neerzetten in de kerk. Mijnheer A. heeft eene plaats van f 10,—, mijnheer B. van f 8,— en achter in den hock zitten ook nog de armen. Nu zegt de Diaconie van Leiden wel, dat bedoelden wij niet, maar ik weet, dat zij het wel bedoelde. — Wanneer de Diaconie vergaderd, komen A, B en C, die tot de minderbedeelden behooren om ondersteuning. Wanneer de ondersteuning wordt toegezegd, moeten ze deze „in klompjes“ afhalen in de diaconiekamer. Ik meende, dat ook dat de bedoeling van Leiden was. Daaruit spreekt zich ook niet uit, dat zij broeders in Christus zijn. Nog iets. In de wereld der menschen loopen de standen onmiddellijk in het oog. Men behoeft er niet naar te vragen, zelfs niet in deze Conferentie. De een weet heel goed zijne plaats in te nemen, de andere is meer schuchter. Dat spreekt zich in de kerk van Christus ook uit. Nu dacht ik: zou dat het punt van Leiden zijn om in de samenleving den arme op te nemen in ons midden, zóó, dat hij met ons leeft in de kerk van Christus. Want dat hangt van onszelf af. Als wij bedenken, dat wij alle gaven om niets hebben ontvangen, dat wij niets beter zijn dan de armste in zijne ellende, dan drukken wij dien man in de beste straten van Schiedam de hand. Maar ik denk, dat men hem daar wel voorbijgaat. Ik meende, dat Leiden ook dat op het oog had.

De afgevaardigde van Leiden meent, na de toelichting aan Leiden gegeven, dat de vraag op de agenda niet thuis behoort. De diakenen zijn geroepen in de kerkeraadsvergadering verslag van ontvangst en uitgaaf te doen. Nu komt hierin uit, dat de gemeente van Leiden meer aan de kerk geeft dan aan de armen. Het zou beter aan het adres zijn, wanneer het verslag op den kerkeraad werd besproken door de opzieners en predikanten in de eerste plaats. En dat dan de gemeente het onder het oog kreeg. Wij kunnen hier breedvoerig erover spreken en de gedachten niteenloopen en de broeders uit Leiden gaan nog onbevredigd naar huis.

De afgevaardigde van Leiden C meent, dat er misverstand in het spel is. Het was de bedoeling alleen de schuchterheid weg te nemen, die er wel in het algemeen bestaat. Men zegt: ik wil liever eerst dit en dat, dan bij de Diaconie te gaan. En Hage A en B wezen er op en Ds. Plug zeide het eens bij de verklaring van het "Geef ons heden ons dagelijks brood", dat de arme ook zijn eigen brood eet, ook al ontvangt hij het van de Diaconie. De afgevaardigde van Leiden verklaart, dat de Diaconie van Leiden haar doel bereikt heeft. Zij is blijde, dat ook straks door Rotterdam een en ander genoemd is. Voorts herbaalt hij, dat de vraag niet stoffelijk bedoeld is, maar over het geheel dat de armen der gemeente eene plaats in het hart der gemeente innemen. Heeft ze zich slecht uit kunnen drukken, ze is dankbaar voor wat de anderen hebben gezegd.

De afgevaardigde van Rotterdam A zegt iets ter toelichting naar aanleiding van het woord, door den afgevaardigde van Leiden C gesproken. Hij vindt het wegnemen van die schuchterheid een bedenkelijk ding. Hij heeft ook enkele jaren deze zaak beoefend, maar hem is altijd gebleken, dat de armen in den regel vlug genoeg komen. Anders wordt dat, wanneer wij de armen moesten afwijzen. Maar hij kan niet genoeg hierop drukken, dat men hen er op wijst, dat wij in de eerste plaats geroepen zijn voor onszelf te zorgen, op onze eigen beenen te staan. Het gaat tegenwoordig zoo gemakkelijk. De kinderen voor niets naar school, soep halen voor niets, men staat op de beenen van een ander. En als Christenen moeten wij op onze eigen beenen staan. Nu is het wel heel gemakkelijk te zeggen: ga maar met al uw noden naar de Diaconie! Maar ze moeten werken voor den kost, zoo hard ze kunnen. Als ze niet meer kunnen, dan is de Diaconie aangewezen. Maar het blijkt wel, ze loopen onze deur niet voorbij. Ze komen wel, als het noodig is, ja, wel vóór het noodig is.

De afgevaardigde van Leiden C handhaaft zijne meening.

De afgevaardigde van Hazerswoude vindt het antwoord wel in Handelingen 6. Toen de discipelen vermenigvuldigen, bleek het dat de Griekse en Hebreeuwse weduwen in de dagelijksche bediening werden verzuimd, dat ze niet goed verzorgd werden. Toen is de gemeente tot de overtuiging gekomen, na de zaak te hebben onderzocht, dat de weduwen en armen in Jeruzalem werkelijk werden verzuimd. En de gemeente van Christus besloot, wat daaraan te doen. Zij is saamgekomen en heeft gezegd: wij hebben noodig mannen vol des geloofs en des Heiligen Geestes over deze zaak.

Calvin heeft in zijne verklaring van Romeinen 12 van het ambt der diakenen eene andere opvatting dan in deze vergadering heerscht.

(Wordt vervolgd.)

L. MEESTERS,
Diaken der Ger. Kerk A.
Rotterdam, Juni 1900.

Boekaankondiging:

Waarmede zal de jongeling zijn pad zuiver houden. Lezing gehouden door E. A. Keuchenius, Arts. Prijs 20 cts, bij 25 ex. 17½ ct. bij 50 ex. 15 ct.

De bekende geneesheer, Keuchenius te Scheveningen, waarschuwt in deze lezing de jongelingen voor de zonden van het geslachtsleven, vooral buiten maar ook in het huwelijk. Het is een ernstig woord, dat over de zonden van het geslachtsleven op eene uiterst kiesche wijze handelt en voor de jongelingen tot groot nut kan zijn. En het geeft op de vraag: waarmede zal de jongeling zijn pad zuiver houden, met de Schrift ten antwoord: als hij dat houdt naar des Heeren Woord. Moge daarom deze lezing door onze jongelingen met ernst overwogen en behartigd worden.

Marnix. Protestantsche Stemmen, Jaargang II, Aflev. III, Rotterdam, Daamen 1900.

Al is in den machtigen strijd tegen Ongehoof en Revolutie Rome een bondgenoot, die met ons de algemeene grondslagen van het Christelijk geloof gemeen heeft, toch mag daarom het Protestantisch bewustzijn tegenover Rome niet onderdrukt of verzwakt worden. Daarom is er plaats voor een tijdschrift als Marnix, dat de groote verschillen tusschen ons en Rome in het licht stelt en ons oog geopend houdt voor het schrikkelijk bijgeloof, dat in de Roomsche kerk hoe langer hoe meer tot heerschappij komt. Deze aflevering bevat een opstel van den bekenden Dr. Chiniquy over de onbevleete ontvangenis van Maria, en voorts het vijfde jaarverslag van de Nederl. Hulpvereniging tot steun van priesters, die uit de Roomsche kerk tot het Protestantisme worden bekeerd. Beide stukken zijn zeer belangrijk.

Toch mis ik noode in het eerste stuk van Dr. Chiniquy de bewijstukken, voor hetgeen hij beweert. Al is alles waar, wat hij zegt, toch mag in een controvers met Rome de aanwijzing der bronnen niet ontbreken, waaruit men zijne beweringen put. Polemieken met Rome is niet gemakkelijk en mag niet als eene lichte bezigheid worden voorgesteld. Allereerst is er voor noodig eene degelijke kennis van Rome's leer en praktijk, die niet uit allerlei Protestantische geruchten maar uit de Roomsche bronnen zeive moet verkregen worden. En daartegenover be-

hoort dan te staan eene diepe studie van de H. Schrift, een uitgebreid onderzoek van de patres en de scholastici, een inleven in de beginselen der Reformatie en een degelijke kennis van den toen gevoerden strijd. Voor één man is deze arbeid natuurlijk veel te zwaar. Maar men kan hem concentreren, beperken, verdeelen. Doch altijd blijft het eisch, dat de strijd tegen Rome, om vruchtbaar te zijn, echt theologisch en streng wetenschappelijk zij. Daaraan worde Marnix meer en meer dienstbaar: dan verriicht het een nuttig werk en kan voor velen tot zegen zijn, niet alleen onder de Protestanten doch ook onder de Roomschen.

Ons Tijdschrift. Maandblad uit en voor het leven; met medewerking der lezers. Onder redactie van A. J. Hoogenbirk. Vijfde Jaargang, 3e Aflev. Rotterdam, Daamen 1900.

Er is in deze aflevering eene afwisseling en verscheidenheid, die al dadelijk bevalt. Enka geeft een mooi, boeiend begin van eene vertelling. Mr. Koenen zet er zijne belangrijke studie over den patriarchalen grondslag onzer samenleving in voort. Dr. Gunning schrijft een zeer waardeerend woord over van Andel's Uitlegging van het Evangelie van Johannes enz. Aan echte kunst in Christelijke geest is dringend behoefte. Ons Tijdschrift tracht daarin te voorzien, en verdient om dit zijn pogen steun. Ook het voorstel van de Redactie, dat Christelijke schrijvers en schrijfsters zich aaneensluiten, kan aan den bloei van de literaire kunst in ons midden ten goede komen.

Tijdschrift voor Gereformeerde Theologie. Zevende Jaargang No. 6. Kampen, J. H. Kok 1900.

De Mei-aflevering van dit Tijdschrift doet voor hare voorganger in belangrijkheid niet onder. Dr. Noordtjij zet er zijne studie in voort over Israëls toestand in het laatste gedeelte van het Richteren-tijdvak. Prof. Noordtjij voegt aan zijne vertaling van den 68en Psalm thans eene korte duidelijke verklaring toe. Prof. Biesterveld wijdt een woord van lof aan de dissertatie van Dr. Keizer en geeft eene vertaling van de 18 Stellingen, die door hem voor de faculteit verdedigd zijn. En dan treffen wij in deze aflevering ook een opstel aan van Ds. Doorn van Franeker over de betekenis van Augustinus voor de kerk des Heeren. Dat opstel begroeten we met vreugde. Er is geen theoloog, die meer dan Augustinus verdient, gelezen, bestudeerd en gekend te worden. Hij is de kerkvader bij uitstek. Studie van zijne werken loont altijd. En aan hulpmiddelen daarbij ontbreekt het niet; zij worden van jaar tot jaar vermeerderd. Moge Ds. Doorn daarom zijne studie op Augustinus richten en dezen Christen-denker, die van de schouder af en opwaarts boven alle theologen uitsteekt, altijd beter uit zijne eigene geschriften leeren kennen en doen kennen aan anderen.

Ds. L. G. C. Ledeboer en zijne gemeenten. Zijne en zijne geschiedenis tot op heden door N. H. Bevershuis, onderling bij de Geref. gemeente te Middelburg. Middelburg, K. le Cointre 1900.

Aan den Schrijver zij dank betuigd voor het belangrijke stukje kerkgeschiedenis, dat hij in dit boekje ons aanbiedt. Het is lang niet een volledig verhaal van Ds. Ledeboer en zijne volgelingen en het is ook niet van eenzijdigheid vrij. Maar het doet ons toch duidelijk kennen het standpunt, dat Ds. Ledeboer tegenover de Ned. Herv. kerk en tegenover de Scheiding innam, en brengt ons dan eenigermate op de hoogte van de scheuring, die later tusschen de gemeenten van Ds. van Dijke en die van Ds. Bakker plaats greep, en ook daarna nog weer op allerlei wijze in de Ledeboeriaansche gemeenten zich voortzette. Verkwikkelijk is deze historie niet, maar zij is leerrijk en toont, hoe zonder kundige leiding en vaste organisatie het kerkelijk leven in persoonlijke willekeur en spitsvondig getwist verloopt.

De Trooster der Treurigen. Zegen toespoken over Jesaja 61: 1-3 door C. H. Spurgeon. Uit het Engelsch vertaald door H. Milo. Doornburg, J. C. van Schenk Bril 1900. Prijs 0.70, geh. f 1.—.

Spurgeon's preeken behoeven geen aanbeveling maar alleen eene aankondiging, om een grooten kring van lezers te vinden. Dat geldt ook van deze toespoken, die door den heer Milo in goed Nederlandsch zijn overgezet. Spurgeon is nog meer dan anders in zijne kracht, als hij over den persoon van Christus spreekt. Hij weet Hem altijd van eene andere, nieuwe zijde voor te stellen. Wat hij zelf zegt van Christus, dat geldt ook van hem: het evangelie was de inhoud zijner prediking en van dat thema dwaalde hij nooit af. Prediker van het evangelie was Spurgeon altijd en overal, met al de vermogens zijner ziel en met al de krachten van zijn lichaam. De zeven toespoken, die hier voor ons liggen, zijn er opnieuw een bewijs van. Dat wil niet zeggen, dat deze preeken in elk opzicht een model voor ons zijn. Want zeker verdient het geen aanbeveling, om eene afzonderlijke preek te houden over de woorden: om den treurigen Zions te beschikken, en daarna een andere over de woorden: dat hun gegeven worde sierraad voor asch enz. Maar het is altijd het rijke, volle, heerlijke evangelie, dat Spurgeon ons hooren doet, en altijd op frische, levendige, nimmer vervelende wijze. Spurgeon geloof wat hij predikt, en als prediker leeft hij uit dat geloof. Dat is het groote geheim zijner kracht.

L. Penning, De Oorlog in Zuid-Afrika. Rotterdam, Daamen.

Dit gunstig ontvangen werk wordt geregeld voortgezet. Reeds verscheen de 18e aflevering, die op levendige wijze den slag bij Colenso beschrijft. De gebeurtenis ligt reeds eenige maanden achter ons, en daarom laat het boeiend verhaal zich nog aan-

genamer lezen; het is eene opfrissing van het geheugen en het doet uit het hart de bede rijzen, dat God die dagen van zegen voor de Zuid-Afrikaansche Republieken nog eens terugkeeren doe. Sedert dit geschreven werd, kwam er ook reeds de 19e en 20e aflevering bij. Schrijver en Uitgever kwijten zich uitnemend van hun taak.

Waar is de scheidsbrief van uieder moeder? Rede over Jes. 50: 1a door H. Pierson. 's Gravenhage, Beschoor 1900.

In deze rede tracht de bekende President-Directeur der Helder-geestichten de groote betekenis en de onschatbare waarde der Kerk in het licht te stellen. God is de Vader der geloovigen en het past niet, Hem met den naam van Moeder aan te spreken. Maar Hij heeft toch een moederlijk ambt betrouwd aan den H. Geest, die dit uitoefent door de gemeente en aan die gemeente een moeders aart, een moeders recht en een moeders zorg verleent. Dit zijn de hoofdgedachten der rede, die dan voorts praktisch, met het oog op hedendaagsche toestanden, worden toegelicht en uitgewerkt. Het is een tijdwoord, dat een vergeten waarheid in het bewustzijn tracht terug te roepen.

BAVINCK.

ADVERTENTIËN.

Heden verblijde ons de Heere met de voorspoedige geboorte van eene **DOCHTER**.

J. D. HEERSINK.

J. HEERSINK—

VADERS

BAAMBRUGGE,
19 Juli 1900.

De Heere schonk ons heden een welgeschapen **ZOON**.

J. E. REIJENGA.

A. REIJENGA—

MILIEU.

ZALK,
22 Juli 1900.

1875 4 Aug — 1900.
Zoo de Heere wil en zij leven,
hopen onze geliefde Oomen Tante
Willem Ruitenber
EN
Gijzbertha van den Burg
op Zaterdag 4 Augustus hunne
Vijftiendjarige
Echtvereniging te herdenken.
Hunne liefhebbers
Neven en Nichten.
AMERSFOORT,
Juli 1900.

Heden overleed, zachten kalm,
na een langdurig en smartelijk
lijden, in den ouderdom van 71
jaar en 9 maanden, onze geliefde
Moeder, Zuster en Tante.

AALTJE DRENTH,

sedert 1886 weduwe van J. H.
Stefanus.

Christus was haar leven, het
sterven is haar gewin.

Namens de Familie.

H. J. STEFANUS

VEENDAM,
13 Juli 1900.

Heden werden we opnieuw in
diepen rouw gedompeld door het
plotseling overlijden van onzen
geliefden Vader

Gerrit Esselink,

in den ouderdom van 75 jaren.
Sterke de Heere ons in deze
zware beproeving.

Uit aller naam,

G. W. H. ESSELINK.

GEESTREIN,
20 Juli 1900.

Vrienden en Bekenden gelieven
deze als bijzondere kennisgeving
aan te merken.

Na eene korte ongesteldheid
van slechts drie weken, werd
heden van onze zijde wegge-
nemen onze teerbeminde Doch-
ter, Zuster en Geliefte,

Tonia Gerritiena Helmina van der Veyde,

in den ouderdom van 27 jaar.

De hope, dat zij is ingegaan
in de hemelse heerlijkheid bij
haar Jezus, dien zij liefhad en
diende, troost ons in onze diepe
smart.

Wed. H. VAN DER VEGTE—

v. D. VEGTE.

W. A. VAN DER VEGTE.

D. J. J. VAN DER VEGTE.

D. VAN HAARST.

HEEREN (Wijde),
24 Juli 1900.

Heden overleed zacht en kalm,
in de hope des eeuwigen levens,
op ruim 80-jarigen leeftijd, onze
geliefde Vader

Arent Eibes Bakker,

sedert 1886 weduwnaar van
Hilje Post.

Uit aller naam,

G. H. BAKKER.

HOLWERDE,
24 Juli 1900.

Heden overleed zacht en kalm,
na een langdurig doch geduldig
lijden, in den ouderdom van
ruim 55 jaren, onze geliefde
Echtgenoot, Vader en Behuwd-
vader

**Pieter Halkes van
der Werff**.

Zijn verlies valt ons zwaar,
maar wetende dat hij is henen-
gegaan in de vaste verzekerdheid
des eeuwigen levens, treuren
wij niet als degenen, die geene
hope hebben.

Mede namens Kinderen en
Behuudkinderen,

WED. P. H. v. D. WERFF—

BEUKEMA.

DRACHTEN,
GROOTEGAST, 25 Juli 1900.

LEEUWARDEN,

Wegens vertrek naar Soc-
raba

TE KOOP:

6 Salonstoelen, Canapé en
tafel, ingekocht voor f 272,00;
zoo goed als nieuw.

HENRY en STAKHOUSE, bijbel-
verklaring, geb. in 42 banden; mooi
exempl. — Te zien en te bevragen bij
Ds. W. PERA.

HALLUM.

Alom is de in tekening geopend op den
**Scheurkalender
1901**

Een Lamp voor den Voet.

't Is 't eigen Woord des Heeren

Dat van genade ons spreekt;

Dat als een sterke hamer

De hardste herten breekt;

Dat als een zachte balsam

't Gewond geneemt geneest;

't Is 't zaad der weergeloorde

Door d' invloed van Gods Geest.

O, schrijf 't in onze harten

Uw heilig Woord, o Heer!

Den vreesen wij geen satan,

Geen doof of oordel meer.

Want bergen zullen wijken,

De wereld zal vergaan,

Maar 't Woord - het Woord des Heeren

Zal eeuwiglijk bestaan.

Wie nog een intekenlijst verlangt
gelieve die aan te vragen bij den uit-
gever **ZALSMAN te KAMPEN**.

**Boek- en
Handelsdrukkerij**

VAN DE

Uitgeversmaatschappij

»DE VECHT«

Bruckelen. Direct. P. MOBACH.

(Uitgave van het Geref.
Traktaatgenootschap

»FILIPPUS«)

**Beveelt zich beleefd
aan voor de levering
van alle voorkomende
drukwerken.**

Frail werk. Vlugge bediening

Concurrerende prijzen.

WIE

5 stuivers postzegels zendt aan
ZALSMAN te Kampen, ontvangt daar-
voor per omgaande post franco

EEN BOEKJE,

waarin tal van goede recepten door
een **Veearts**, voor ziekten van
paarden,

koeien

en varkens.

Bij den uitgever **A. GEZELLE MEER-
BURG te Huisden** verschijnt elke maand:

Wat zegt de Schrift?

Maandblad tot bevordering van het rechte
lezen en uitleggen van Gods Woord,

onder redactie van Prof. **L. LINDE-
BOOM**, Hoogleraar a/d Theol. School
te Kampen.

Elk No. bevat 16 bladz. van 2 ko-
lommen, in royaal 8o formaat, en is
voorzien van een omslag. Bij No. 12
wordt gratis een stevige omslag met
register toegezonden.

Reeds 5 No's. zijn verschenen.
De prijs is slechts f 1,50 per jaar,
franco per post. Men kan intekening
zenden rechtstreeks aan den uitgever,
en ook door een soliedien boekhandelaar.

Bij **ZALSMAN te KAMPEN** verscheen:

CALVIJNS INSTITUTIE

OF

**onderwijzing in den
Chr. godsdienst.**

Tweede druk. 3 deelen f 6,00
in 3 nette banden f 7,50.

Dr. A. KUYPER zegt van dit werk
in »Uit het Woord.« 1e serie. 3e deel.
Tweede druk. Bladz. 169:

CALVIJNS woorden halen we aan
uit de vertaling van zijn **Institu-
tie**, die in 1865 bij **ZALSMAN te KAMPEN**
verschenen is. Deze uitgave kunnen
we niet genoeg aanbevelen. De titel
luidt: **JOHANNES CALVIJNS Institu-
tie of onderwijzing in den
Christelijken godsdienst**. De
overzetting is uitmendend geslaagd. Er
is geen werk, dat Calvijs Instituut in
diepte van opvatting, omvattendheid van
blik en volheid van godzaligen, stichten-
den geest overtreft.

**VEREENIGING
CHRISTELIJKE BIBLIOTHEEK
gevestigd te Nijkerk.**

Heden werd als 6e deel van den 3en
jaargang aan de leden verzonden:

**Dokter Voorwaart's
strijd en overwinning
door ERNST SCHRIL.**

TWEEDE DEEL,

Met dit deel is de derde jaargang
compleet. Nog zijn complete stellen
tegen den abonnementsprijs van f 5.—
verkoopbaar. Men ontvangt daarvoor
eene waarde van f 9,60 en wel:

I. SCHRÖDER: Op Jezus zien f 1.—.

II. MANN: Doministypen f 1.—.

III. Onze Christelijke feestdagen f 1,50.

IV. v. d. FLIER: Voor vrijheid en recht
f 2,50

V. en VI. SCHRIL: Dokter Voorwaart's
strijd en overwinning 2 dl. f 3,60.

Tegen inzending van f 5.—, of zoo
men de boeken gebonden verlangt, van
f 7,10, worden deze 6 boeken franco
toegezonden door

den Uitgever
G. F. CALLENBACH

te NIJKERK.

Ook alle soliede boekhandelaars
nemen hierop bestellingen aan.

Bij den Uitgever **G. PH. ZALSMAN
te KAMPEN** verschijnt:

De Vlugge Franschman,

of handleiding om, zonder onderwijzer
in korten tijd Fransch te leeren lezen
schrijven en spreken. 7de druk 50 ct.

De Vlugge Duitscher,

of handleiding om, zonder onderwijzer
in korten tijd Duitsch te leeren lezen
schrijven en spreken. 4de druk 50 ct.

De Vlugge Engelschman,

of handleiding om, zonder onderwijzer
in korten tijd Engelsch te leeren lezen
schrijven en spreken. 7de druk 50 ct.

De Vlugge Italiaan

of handleiding om, zonder onderwijzer
in korten tijd Italiaansch te leeren lezen,
schrijven en spreken. 3de druk 50 ct.

De Vlugge Spanjaard,

of handleiding om, zonder onderwijzer
in korten tijd Spaansch te leeren lezen
schrijven en spreken. 50 ct.

De vlugge Latinist.

Eene handleiding voor hen, die door eigen
oefening zich de Latijnsche taal
wenschen eigen te maken. 2de dr. 75 ct.

De Accurate Boekhouder

of handleiding om, zonder onderwijzer,
in weinige uren het gewoon en dubbel
of Ital. Boekh. te leeren. 3de dr. 50 ct.

**Handboek voor iedereen die
Fransch leert**

Volledige voorstelling van de uitspraak
van alle Franche woorden, zooals deze
tegenwoordig door de beschaaftde wereld
te Parijs uitgesproken worden. f 1,00.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan Contributien:

Door den heer G. A. Scheffel te Cu-
lenburg f 20; door den heer A. Verdun
te Oudshoorn f 140.

Aan Collecten: (voor de Theol.
faculteit.)

Van de Geref. kerk te Scheveningen A.
f 34; van idem te Hilversum (Torenlaan)
f 41,25; van idem te Berkel en Rodenrijs
f 8,08.

Aan Schenkingen:

Door mej. A. Sachse te Enschede, van
de jonged. vereen. »Biddt en werkt« f 2,50;
gevonden in den collecte der Geref. kerk
te Amsterdam f 0,85.

Voor het Hospitium:

Van de jongedochters vereen. »Biddt en
werkt« te Enschede 12 handdoeken.
S. J. SEEFAT,
Hilversum. Penningmeester.